

NEKROLÓG

LIPTAI ERVIN (1927–2023)

Tisztelt gyászoló család, egykori munkatársak, mai utódok, barátok!*

*Liptai Ervin vezérőrnagy
portréja 1987-ből
(HM HIM Fotóarchívum,
89122)*

Liptai Ervin nyugállományú vezérőrnagy, a történelemtudományok doktora, 2012. november 21-én, életének 85. évében, önéletrajzot írt. Nem regényes feldolgozásba kezdett, a kézzel írt kétoldalmi terjedelemben csupán tényeket, tömondatokat jegyzett. Alá is írta. Azt nem írta rá: csupán ennyit mondjak rólam, ha eljön az idő...

Az írás úgy kezdődik, mint annyi sok: „1927-ben Kispesten születtem. Anyám szövönő, apám pályamunkás volt – apámat a születésem évében a Köztisztasági Hivatalnál altisztté léptették elő. Elemi iskola után tanulmányaimat a pestlőrinci gimnáziumban folytattam, és a kiterjedt rokonságból elsőnek szerezhettem érettségi bizonyítványt 1945-ben. Apám 1944-ben meghalt. Érettségi után a Hofherr-gyárban dolgoztam segéd munkásként.” Nagyon sok önéletrajz kezdődött hasonlóan. Számontartotta, beszélgetéseiben gyakran emlegette.

„Továbbtanulásomat – sorait idézve – a Győrffy István kollégiumba való felvételem tette lehetővé. Az orvostudományokkal kezdtem, de hamarosan az ifjúsági mozgalom és a társadalomtudományok felé fordult érdeklődésem. Részt vettem a népi kollégiumok szervezésében. 1947-ben a budapesti Szabó Dezső Kollégium igazgatója lettem.” Húszéves volt, a különböző érdeklődésű kollégisták nem különben. Sokak pályafutása magasra ívelt.

Ervin számára rövid, de figyelemre méltó „élettöredék” maradt, mint a Népi Kollégiumok Országos Szövetségének (NÉKOSZ) története, amelynek 1948 őszi feloszlátása után új utat kellett keresnie. „Kiutat kínált számomra a javaslat – írja –, hogy a Honvédség állományába lépve oktató munkát végezzek a Petőfi Akadémián.” Elkötelezte magát. 1948. október 1-jén, hadnagyi rendfokozattal az Akadémia tanárává nevezték

* A gyászszertartáson, 2023. július 12-én általam elmondott beszéd szerkesztett változata.

ki. Két évvel később a történeti tanszék vezetője, majd az Akadémia parancsnokának társadalomtudományi helyettese lett.

Nem csupán a hadseregben kötelezte el magát. A NÉKOSZ-években ismerte meg jövőendő feleségét, Erzsikét, akivel 1949 februárjában házasságot kötött. „Az Ő szeretete – írja –, családanyai nagyszerűsége, fáradhatatlan szorgalma [...] meghatározóan befolyásolták egész életutamat. Két fiunk született, János 1951-ben, Ervin 1960-ban.”

Gyakran beszélt róluk: szépet, jót.

János a katonai pályát választotta, a Zalka Máté Műszaki Főiskolán végzett, különböző beosztások után 1989-ben tanárként tért vissza a Zalka Máté (majd Bólyai) Akadémiára. 1996-ban ment nyugdíjba.

Ervin történésznek készült. Utolsó éves történész–régész szakos volt 1984-ben, amikor tragikus balesetben elhunyt. Barlangász volt, nevét a Szemplőhegyi kegyhelynél emléktábla őrzi.

A baleset napján hozzám (akkor a Hadtörténeti Múzeum parancsnoka voltam) érkezett a baleset híre. A szülők hétvégi házukban, Áporkán voltak. Esteledett, kocsit kértem. Érkezésünkkor – kopogásomra – villany gyulladt. Ott álltunk hárman a ház előterében. Dadogni sem tudtam, amikor Ervin felesége, Erzsi, megszólalt: Ugye a Bumbi meghalt. Nem kérdezte, mondta. Ervin és én soha többet nem beszélünk arról az estéről.

A mából visszatekintve János azt írja apjáról, hogy Ervin fia elvesztése után unokáiban talált vigaszt. Egészen biztosan így van. Én halkán hozzáteszem: talán az új generációs tehetséges munkatársai is részesültek e szomorúságból fakadó érzésekből...

* * *

Több mint három évtizedet léptem át, de egy hetvenéves barátság kezdetéről nem szót ejteni, lehetetlen. 1952-öt írunk, a helyszín a romos Nándor-laktanya, a Hadtörténeti Levéltár és Múzeum újjáéledésének első évtizedében. Február van, én harmadéves, történelem–levéltár szakos hallgató az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészkarán és törzsörmeister a Levéltárban. A korszak afféle ösztöndíjasa. Még mindig menttük az iratokat a romos épületrészekből az épülő új raktárakba. Felejthetetlenek számomra is a magyarországi Generalcommando nem pehelysúlyú segédkönyvei. Ama napon a Kapisztrán téri szárny 1. emeletén kialakított levéltári kutatóteremben voltam. A barna csomagolópapírral takart asztalok egyikénél egy százados jegyzetelt. Előkészített anyagot adtam át neki, amikor felállt és bemutatkozott. Én is. Ő 25 éves volt, én 22. Életrajzát nem ismertem, de kiderült, hogy ugyanazok a levéltári dokumentumok érdeklik, mint engem – a Magyar Tanácsköztársaság Vörös Hadseregének iratai. Sejtelmünk sem lehetett, hogy hét év múlva közös munkaként jelenik meg a dokumentumkötet, amelynek bevezető tanulmányát ő írta. Hát így kezdődött...

A történettudomány iránti érdeklődésében ugyanez az év jelentős változást hozott. A moszkvai katonapolitikai akadémia hadtörténeti tanszékére vezénylik, ahol adjunktusi

beosztásban aspiránsképzésben vesz részt. Vizsgáit itt teszi le, de disszertációját, hazatérése után, a Magyar Tudományos Akadémián védi meg. „1956 novemberében – ezt ő írja – parancsnokhelyettesi beosztásban, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum állományába kerültem.” Én ekkor nem dolgoztam a Levéltárban. Az egyetem befejezése után egy évvel – 1955. július 15-én – munkakönyvembe bejegyezték, hogy „szakmai gyakorlata lejárt”. Magyarul: eltávolítottak. 1956 decemberében megkerestek – vagy én az intézményt? Januárban helyreállították jogviszonyomat, hadtörténész beosztásba kerültem.

Ervin életében 1960 őszén fontos, némileg meglepő változás következett. Mint írja: „...katonai szolgálatomat megszakítva a Művelődési Minisztérium Levéltári és Múzeumi Főosztályának vezetését bízták rám. Ebben a beosztásban 7 évig dolgoztam.”

Ekkor már megkezdődött egy új múzeumi törvényerejű rendelet előkészítése, amely a múzeumok jogviszonyait kívánta kodifikálni, aminek része volt az országos múzeumok körének meghatározása. A rendelet a 11 országos múzeum körébe sorolta a Hadtörténeti Múzeumot is. Körvonalazta a védelem alatt álló tárgy fogalmát, bizonyos bejelentési kötelezettséget, köztük a kiemelkedő személyek emléktárgyait illetően, valamint a múzeum jogkörébe utalta a hadtörténeti emlékek védetté nyilvánítását. A „földmunkával egybekötött kutatások”, azaz az ásatások jogát a Hadtörténeti Múzeum is gyakorolhatja, gyűjtőköre alapján a tárgyak ide is kerülhetnek. Az országos múzeumok jogkörébe iktatták az országos szakfelügyelet jogát. A végrehajtási utasítás 1965-ben jelent meg, értelemszerűen valamennyi országos múzeumra vonatkozóan.

Minisztériumi működésében még egyetlen momentumra emlékeztetnék: országos kitekintésének fontosságára, főként az új- és legújabb korra vonatkozó szakmai elvárások megfogalmazására.

Ervin 1967-ben negyvenéves volt. Úgy gondolhatta, hogy eleget tett a vele szemben támasztott kultúrpolitikai elvárásoknak. Legbensőbb énjét, a tudományos munka iránti elkötelezettségét, tudományszervezői igényét – különösen a megszerzett ismeretek birtokában – nem adta fel. Bizonyára egyéb tényezők is közrejátszottak, hogy az év őszén – mint írja: „saját kérésemre” – visszatérjen a hadseregbe, a Hadtörténeti Intézet és Múzeumba, az Intézet, majd 1972-től az összintézmény parancsnokaként. „Ebben a beosztásban dolgoztam nyugdíjba vonulásomig. 1985-ben tábournokká léptettek elő.” Kiegészítésként hozzáteszem, hogy nagydoktori disszertációját 1988-ban véde meg.

Egy összevont intézményben összpontosultak a fél évszázad alatt összegyűjtött, hadtörténelmünkre vonatkozó történeti dokumentumok, tárgyi emlékek, művészeti alkotások, könyvtárak, a tudományos feldolgozó munka jobb személyi feltételei, publikációs lehetőségei. Mindezek összehangolása, fejlesztése, a hadtörténeti tudományos kutatások elmélyítése, hazai és nemzetközi elismertetése, nem különben saját tudományos céljainak megvalósítása várt reá és munkatársaira. Az intézmény százéves jubileuma alkalmul szolgált az elemzésekre és emlékezésekre. Meggyőzően szólnak a „Liptai-éra” hangsúlyos szakmai igényességéről, a személyi feltételek jelentős javulásáról, a nemzetközi

kapcsolatok nem csupán szomszédi és kelet-európai bővüléséről. Meggyőzően érvényesült Ervin vezetési stílusa, személyiségének pozitív hatása. Közvetlensége felülírta az intézmény jellegéből adódó merevséget. A vélemények között olvastam azt a találó megjegyzést, hogy a magyar hadtörténetírás az évezredforduló előtti évtizedekben vált nagykorúvá, nem különben a történeti kiállítások szakmai és megjelenési színvonala. Megérték a feltételei annak a perspektivikus célnak is, hogy a magyar hadtörténet ezer évét egy műben összefoglalják. A főszerkesztő Ervin volt. „Ehhez hasonló összefoglaló munka először készült el a hazai historiográfia történetében” – hangsúlyozza a jubileumi kiadvány szerzője, mint ahogy ezt írja róla elhunyt utáni első méltatója is.

Reá emlékezve és búcsúzva tőle, szót kell ejtenem a barátságunkat meghatározó pillanatokról, szakmai együttműködésünk kialakulásáról. E „pillanatok” bekövetkezése nem független a levéltári-múzeumi területek általános fejlődésétől. Amikor ő 1967-ben visszatért az Intézet élére, én rövidesen távoztam. Javaslatára, a Kulturális Minisztérium a Magyar Munkásmozgalmi Múzeumba kinevezett osztályvezetőnek, majd főigazgató helyettesnek és országos szakfelügyelőnek. A kinevezés az új szakmai célok megvalósításának előmozdítását célozta. Nem kisebb célok voltak ezek, mint az új- és legújabb kori muzeológia alapjainak, segédtudományi szerepének körvonalazása, tárgyának meghatározása, lehetőségeinek felmérése, a szisztematikus gyűjteménygyarapítás körvonalazása és más szakmai kérdések. A Minisztérium kérésére történészek, muzeológusok írták meg elképzeléseiket, javaslataikat. Az összefoglaló tanulmányt én írtam, amely alapja volt az országos igazgatói és muzeológusi konferencia referátumának.

Nem tudok nem emlékeztetni a múzeumalapító Aggházy Kamilra, aki az 1930-as években írta a magyar hadtörténelem emléktárgyaira vonatkozóan: „...mindeddig csupán a kard hordozóinak emelt emléket a kegyelet és a tudomány, de nem volt temploma magának a kardnak. [...] Mindezen tárgyakkal való foglalkozás [...] a nemzeti templomban múltunk lehetőleg összes ereklyéinek együtt tartása [...] ez a mi célunk...”. A huszadik század utolsó harmadában a legújabb kori magyar történet tárgyi dokumentumainak gyűjtési körét is meg kellett fogalmazni. Az 1975-ben megnyitott újkortörténeti (munkásmozgalmi) állandó kiállítással debütált ez a generáció. Esti Béla főigazgatóval és a munkatársakkal termékeny, számomra is nagyon szép éveket éltünk meg.

A meglepetés, a szó szoros értelmében, a kiállítás megnyitása másnapján ért. Ervin hívott telefonon. Gyere át beszélgetni: „Akkor visszajössz?” Nem volt mit tisztázni. Azért zavartságomat jelezte, hogy elfelejtettem megkérdezni: valami ruhát kapok, vagy a sajátomat fogom hordani?

Az illetékes miniszterhelyettes megköszönte a munkámat, és áthelyezett az Országos Hadtörténeti Múzeumba, ahol, mint indokolta: „a Múzeum parancsnokának kívánják kinevezni”.

Szolgálati viszonyom megkezdésekor „eligazításom” is megtörtént. Emlékezetem szerint körülbelül így: „Tudod, mit kell tenned.”

A tudományos munkatársak – régiek és újak – figyelmét és ambícióit a múzeumi gyűjteményekben rejlő tudományos értékekre kell irányítani. Ehhez a gyűjteményi feladatok mennyiségét kell csökkenteni, miközben a szisztematikus gyarapítást és rendezést kell erősíteni. A feladatkörben elvárt és saját óhajaink szerinti kiállításokat mélyebb tartalmi és profi megjelenési nivóra emelni, a bennük rejlő pedagógiai lehetőségeket kiaknázni. Nem vágyálmokat kergettünk, sok mindent megvalósítottunk, amelyekhez a megfelelő anyagi feltételeket biztosították. Nem hiszem, hogy ennek hiánya miatt ne került volna érték a Múzeumba. Egyetlen momentumra emlékeztetnék: művészeti aukciók, licit, Mednyánszky, Scheiber, Markó. Nívó-díjas kiállításaink, beérett és érlelődő könyvek, publikációk, amelyek mögött a múzeumi munka, szellemi igényesség és a különböző szakmák fokozott megbecsülése érvényesült. Külkapcsolataink európai szélesítésének messze tekintő támogatása, kezdeményezéseink, vagy korábbi kezdeményezések folytatása. Emlékezetes Buda felszabadításának 300. évfordulóján rendezett kiállításunk, amely a bécsi, grazi, stájerországi, krakkói, zágrábi múzeumok közreműködésével válhatott sokszínűbbé. A Bethlen-kormány idején, a szicíliai Vittoriában az első világháború alatt ott elhunyt magyar hadifogoly katonák emléképolnájá után a nyolcvanas években megalapoztuk, a hadifogoly-barakkokban életre keltettük az olasz–magyar emlékhelyet. Folyamatos együttműködésünk az osztrák Dolomiten Freunde egyesülettel a hadirégészet jegyében folyt, amely közös kiállítás megrendezéséhez vezetett Kötschah-Mauthenben. Tegyem hozzá: megnyitását, 1987-ben, megtisztelte az osztrák védelmi miniszter, Robert Lichal, aki aznapi születésnapját is együtt ünnepelte az Ervin vezette küldöttségünkkel.

* * *

Jól tudom, hogy e szomorú napon a „Nagykönyv” fényes oldalait lapozgattam. Nem voltak benne azok az üdvözlő lapok, amelyeket Ervin nagy néha küldött. A legelgondolkodtatóbb sem, amelyet néhány nappal az „Önéletrajz” írása után adott fel: „Jókivánságaim szállnak felétek és szeretettel gondolok Rátok, Andreára [lányom, akinek esküvői tanúja volt. – H. T.], az unokákra és mindenkire, akiket Ti is szerettek, Ervin.”

Mindketten 1990-ben mentünk nyugdíjba. Ő 63, én 60 éves voltam.

Az ezt követő három évtized természetesen módon megritkította találkozásainkat, de elmélyítette barátságunkat. Személyesebbé tette az emlékezés, a kitarulkozás. Mind több szó esett terebélyesedő családjainkról. 2001-ben elhunyt felesége, Erzsi. Nagyon fájdalmasan érintette. Az egyedüllétet választotta, de családja minden szeretetét élvezte. Amikor 2000 után, mások és a magam elhatározásából családtörténeti könyvem megírásához fogtam, érdeklődve olvasta szaporodó fejezeteimet. A másfél százados történelmi háttér megrajzolása vitákra készítette, a nassolás mellett folytatott beszélgetések felejtethetetlenek számomra. Egyik születésnapján – nem minden humor nélkül – történelmi környezetbe invitált bennünket. A Ferdinánd Monarchia étteremben, feleségemmel, hármásban

ebédeltünk. Emlékezetem szerint Ferdinándot ennek ellenére sem emlegettük. Amikor engem ünnepeltek egykori közvetlen munkatársaim, társaságukban nagyon jól érezte magát.

Aztán mind többször a telefonkagyló után nyúltunk. Gratuláltunk. Nagyon számon tartotta a „fontos” napokat. Előfordult, hogy Benedek napon gratulált. Ismerte a második nevemet. Benedek március 21-én van.

Úgy érzem, hogy a fenti gondolatok után át kell adnom a szót fiának, Jánosnak, immár a család fejének:

„Megérdemelten hosszú, tartalmas életet élt. A végén gyorsan romló testben, hibátlan friss elmével. Szerető fiú, férj, apa, nagy- és dédapa volt. Édesanyjáról 100 és fél éves korában bekövetkezett haláláig otthonában gondoskodott. Négy hónappal ezelőtt még a Lehel piacot járta, az őt látogatókat főztjével, maga sütötte pogácsával vendégelte meg. Sokasodó egészségi problémáit, fájdalmait méltósággal viselte. Kegyes volt hozzá az élet, a sors. Végző napjait kivéve nem kellett elszenvednie a kiszolgáltatottságot. Hirtelen romló állapotában, három hétig, napi 24 órában, mindig volt vele valaki. Halála napján három unokája: Vera, Ágnes, Flóra és párjaik, dédunokája, András gondoskodott róla. Azt már nem hallhatta meg, hogy harmadik dédunokája is útban van. Elkísérték a kórházba, és akkor is fogták kezét, amikor az EKG képernyőjén ritkult a jel, majd csak az egyenes vonal futott tovább...

Ma mindannyian itt vagyunk.”

Tisztelt gyászoló család, jelenlévő gyászoló barátok, távoliak, akik nem lehetnek jelen.

Hetvenévi barátságot nem lehet eltemetni. Akkor sem, ha visszahozhatatlan.

Annak tovább kell élnie.

Nyugodj békében, Ervin – Liptai Ervin, nyugállományú vezérőrnagy, a történelem-tudományok doktora.

Hetés Tibor

TARTALOM

TANULMÁNYOK	
BAGI ZOLTÁN PÉTER	Ferdinand Graf von Hardegg szatmári szolgálata alatti feladatai a részére kiállított iratok alapján 531
NÉMETH BALÁZS – PADÁNYI JÓZSEF – HAMZA EMIL	Tűzfegyverek hatékonysága Zrínyi-Újvár 1664. évi ostrománál I. A 17. századi tűzfegyverek hatásvizsgálatának problematikája és Zrínyi-Újvár lövedékei 555
NAGY-L. ISTVÁN	Létszámok, újoncok, veszteségek. A magyar csapatok létszámának és veszteségeinek rekonstrukciója a francia forradalmi és napóleoni háborúk idején a 34. gyalogezred első koalíciós háborús példáján 595
MIHÁLY KRÁMLI	Shore Bombardment Actions of Austro-Hungarian Capital Ships During the First World War 633
KÖZLEMÉNY	
MÉSZÁROS KÁLMÁN – TUZA CSILLA	Károlyi Sándor kuruc generális Bécs alatti portyái II. 1704. június 9. 687
BIBLIOGRÁFIA	
MOHÁCSI ZOLTÁN	A 2021. évi magyar hadtörténelmi irodalom válogatott bibliográfiája 709
SZEMLE	
MAURIKIOSZ	Sztrategikon – hadvezérek kézikönyve (<i>Tóth Dominik</i>) 752
BAGI ZOLTÁN PÉTER – VAJK BORBÁLA – KOVÁCS LÁSZLÓ (SZERK.)	Ferdinand Graf von Hardegg I. (<i>Ujj Zoltán</i>) 755
NEKROLÓG	
HETÉS TIBOR	Liptai Ervin (1927–2023) 757

TABLE OF CONTENTS

RESEARCH ARTICLES	
ZOLTÁN PÉTER BAGI	Ferdinand Graf von Hardegg's Duties During his Service in Satu Mare, Based on Documents Issued to Him..... 531
BALÁZS NÉMETH – JÓZSEF PADÁNYI – EMIL HAMZA	The Effectiveness of Firearms at the Siege of Zrinyi-Újvár in 1664. Part I. Problems of assessing the effectiveness of 17 th century firearms, and what the projectiles of Zrinyi-Újvár can tell us 555
ISTVÁN NAGY-L.	Numbers, Recruits, Losses. Reconstructing the numbers and losses of Hungarian troops during the French Revolutionary and Napoleonic Wars, using the 34 th Infantry Regiment's example during the War of the First Coalition 595
MIHÁLY KRÁMLI	Shore Bombardment Actions of Austro-Hungarian Capital Ships During the First World War 633
PUBLICATON	
KÁLMÁN MÉSZÁROS – CSILLA TUZA	The Raids of Kuruc General Sándor Károlyi under Vienna. Part II. 9 June 1704..... 687
BIBLIOGRAPHY	
ZOLTÁN MOHÁCSI	Selected Bibliography of Hungarian Military History Literature for 2021 709
REVIEW	
EMPEROR MAURICE	Strategikon – A Handbook for Field Commanders (<i>Dominik Tóth</i>)..... 752
ZOLTÁN PÉTER BAGI – BORBÁLA VAJK – LÁSZLÓ KOVÁCS (EDS)	Ferdinand Graf von Hardegg I. (<i>Zoltán Ujj</i>) 755
IN MEMORIAM	
TIBOR HETÉS	Ervin Liptai (1927–2023) 757

INHALT

	STUDIEN	
ZOLTÁN PÉTER BAGI	Die Aufgaben von Ferdinand Graf von Hardegg während seines Dienstes in Szatmár (Sathmar) aufgrund der für ihn ausgestellten Dokumente	531
BALÁZS NÉMETH – JÓZSEF PADÁNYI – EMIL HAMZA	Die Effizienz von Feuerwaffen bei der Belagerung von Zrínyi-Újvár (Neu-Zrin) im Jahr 1664. Teil 1. Die Problematik der Analyse der Wirkung von Feuerwaffen aus dem 17. Jahrhundert und die Projektile von Zrínyi-Újvár	555
ISTVÁN NAGY-L.	Stärken, Rekruten, Verluste. Rekonstruktion der Stärke und der Verluste ungarischer Truppen zur Zeit der Französischen Revolution und der Napoleonischen Kriege am Beispiel des 34. Infanterieregiments im Ersten Koalitionskrieg	595
MIHÁLY KRÁMLI	Küstenangriffe österreichisch-ungarischer Großkampfschiffe im Ersten Weltkrieg	633
	MITTEILUNG	
KÁLMÁN MÉSZÁROS – CSILLA TUZA	Die Streifzüge von Kuruzengeneral Sándor Károlyi vor Wien. Teil 2. 9. Juni 1704	687
	BIBLIOGRAFIE	
ZOLTÁN MOHÁCSI	Ausgewählte Bibliografie der ungarischen militärgeschichtlichen Literatur des Jahres 2021	709
	RUNDSCHAU	
MAURIKIOSZ	Strategikon – Handbuch der Feldherren (<i>Dominik Tóth</i>)	752
ZOLTÁN PÉTER BAGI – BORBÁLA VAJK – LÁSZLÓ KOVÁCS (HRSG.)	Ferdinand Graf von Hardegg I. (<i>Zoltán Ujj</i>)	755
	NEKROLOG	
TIBOR HETÉS	Ervin Liptai (1927–2023)	757

TABLE DES MATIÈRES

ÉTUDES	
ZOLTAN PETER BAGI	Missions de Ferdinand Graf von Hardegg lors de son service à Szatmár d'après les documents qui lui ont été délivrés..... 531
BALAZS NEMETH – JOZSEF PADANYI – EMIL HAMZA	Efficacité des armes à feu lors du siège de Zrinyi-Újvár en 1664 I. La problématique de l'étude d'impact des armes à feu du 17 ^e siècle et les projectiles de Zrinyi-Újvár..... 555
ISTVAN NAGY-L.	Effectifs, recrues, pertes. Reconstitution des effectifs et des pertes des troupes hongroises pendant les guerres révolutionnaires françaises et napoléoniennes à partir de l'exemple du 34 ^e régiment d'infanterie de la première guerre de coalition 595
MIHALY KRAMLI	Bombardements côtiers par des bâtiments essentiels austro-hongrois dans la Première Guerre mondiale..... 633
PUBLICATION	
KALMAN MESZAROS – CSILLA TUZA	Les incursions du général kuruc Sándor Károlyi en aval de Vienne II. 9 juin 1704 687
BIBLIOGRAPHIE	
ZOLTAN MOHACSI	Bibliographie sélective de la littérature hongroise d'histoire militaire de l'année 2021 709
REVUE	
EMPEREUR MAURICE	Strategikon – manuel des chefs militaires (<i>Dominik Tóth</i>) 752
ZOLTAN PETER BAGI – BORBALA VAJK – LASZLO KOVACS (ED.)	Ferdinand Graf von Hardegg I. (<i>Zoltán Ujj</i>) 755
NÉCROLOGIE	
TIBOR HETES	Ervin Liptai (1927–2023) 757

СОДЕРЖАНИЕ

ИССЛЕДОВАНИЯ

- ЗОЛТАН ПЕТЕР БАГИ Задания Фердинанда Графа фон Хардегга во время его службы в Сатумаре на основании выданных ему документов 531
- БАЛАЖ НЕМЕТ –
ЙОЖЕФ ПАДАНЬИ –
ЭМИЛ ХАМЗА Эффективность огнестрельных оружий при осаде Зрини-Уйвара (Новый Зрин) в 1664-ом году. I. Проблематика оценки эффективности огнестрельных оружий и снарядов XVII-ого века Зрини-Уйвара 555
- ИШТВАН НАДЪ-Л. Численности, новобранцы, потери. Реконструкция численности и потерь венгерских войск во время французских революционных и наполеоновских войн на примере первой коалиционной войны 34-ого пехотного полка..... 595
- МИХАЙ КРАМЛИ Береговые бомбардировки австро-венгерских крупных тяжёлых боевых кораблей во время первой мировой войны 633

ПУБЛИКАЦИЯ

- КАЛМАН МЕСАРОШ
– ЧИЛЛА ТУЗА Военные набеги куруцкого генерала Шандора Каройи под Веной II. 9-ое июня 1704 года 687

БИБЛИОГРАФИЯ

- ЗОЛТАН МОХАЧИ Избранная библиография венгерской военно-исторической литературы 2021-ого года 709

ОБЗОР

- МАУРИКИОС Стратегикон - справочник генералов (*Доминик Тот*) 752
- ПЕТЕР ЗОЛТАН БАГИ –
БОРБАЛА ВАЙК –
ЛАСЛО КОВАЧ (ИЗД.) Фердинанд Граф фон Хардегг I. (*Золтан Уйй*) 755

НЕКРОЛОГ

- ТИБОР ХЕТЕШ Эрвин Липтаи (1927–2023) 757

ZRÍNYI KIADÓ

Tördelés: Petrezselyem Kitti

Nyomdai kivitelezés:

HM Zrínyi Geoinformációs és Toborzástámogató
Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság,
Kreatív Tervező és Sokszorosító Osztály

Felelős vezető: Pásztor Zoltán

MILITÄRGESCHICHTLICHE MITTEILUNGEN

Vierteljahresschrift des Instituts und
Museums für Militärgeschichte

Gründungsjahr: 1888

Chefredakteur: László Pászti

Redakteur: Gréta Somogyi, Zsófia Medgyesy

Redaktionskomitee

János B. Szabó, Tibor Balla, Gábor Bona,
Attila Bonhardt, Norbert C. Tóth, István
Czigány, Tamás Csikány, Pál Germuska, Róbert
Hermann (President), Csaba Horváth, Miklós
Horváth, Gyula Kedves, József Kelenik, Katalin
Mária Kincses, Gábor Kiss, Balázs Lázár, Ferenc
Lenkefi, Kálmán Mészáros, Imre Okváth, Ferenc
Pollmann, Gergely Pál Sallay, Sándor Szakály,
Norbert Számvéber, László Töll, János Varga J.,
László Veszprémy

Beratungsausschuss

Gábor Ágoston, Tibor Hajdu, György Markó,
Géza Pálffy, Erwin A. Schmidl, Vladimír Segeš,
Ferenc Tóth

Herausgegeben vom Institut und Museum
für Militärgeschichte des Ministeriums
für Landesverteidigung
29/B Kerepesi út Budapest 1087 Hongrie
Adresse postale: PO Box 431, Budapest H-1438

Redaktion und Verlagsbüro

29/B Kerepesi út Budapest 1087 Hongrie
Adresse postale: PO Box 431, Budapest H-1438

E-Mail-Adresse:

hadtortenelmi.kozlemanyek@gmail.com

Internetversion:

<https://epa.oszk.hu/00000/00018>

Abonnement

4800 HUF/Jahr, 1200 HUF/Vierteljahr

Vertrieb

Magyar Posta Rt.

Geschäfts- und Logistikzentrum

Abonnement für das Ausland im Büro für Zeitungsabonnements

Hírlapterjesztési Központ

1. Orczy tér Budapest H-1089 Ungarn

Postanschrift: H-1900 Budapest,

E-Mail: hirlapelofizetes@posta.hu

ВОЕННО-ИСТОРИЧЕСКИЙ ВЕСТНИК

Поквартальный Журнал Института
и Музея Военной Истории

Год основания: 1888

Главный редактор: Ласло Пасти

Редактор: Грета Шомоджи, Жофия Медьеш

Редакционная коллегия

Янош Б. Сабо, Тибор Балла, Габор Бона,
Аттила Бонхардт, Норберт Ц. Тот, Иштван
Цигань, Тамаш Чикань, Пал Гермушка, Роберт
Херманн (председатель), Чаба Хорват, Миклош
Хорват, Дюла Кедвеш, Йозеф Келеник,
Каталин Мариа Кинчеш, Габор Кишш, Балаж
Лазар, Ференц Ленкефи, Кальман Месарош,
Имре Окватх, Ференц Поллманн, Гергей Пал
Шаллаи, Шандор Сакай, Норберт Самвебер,
Янош Й. Варга, Ласло Толл, Ласло Веспреми

Консультативный совет

Габор Агоштон, Тибор Хайду, Дьёрдь Марко,
Геза Палфи, Имре Окватх, Эрвин А. Шмидл,
Владимир Сегеш, Ференц Тот

Издает: Институт и Музей

Военной Истории

Министерства Обороны

1087 Будапешт, Дорога Керепеси 29/Б, Венгрия

Почтовый адрес: Будапешт П/я. 431. H-1438

Редакция и Издательство

1087 Будапешт, Дорога Керепеси 29/Б, Венгрия

Почтовый адрес: Будапешт П/я. 431. H-1438

Адрес E-Mail:

hadtortenelmi.kozlemanyek@gmail.com

Электронный вариант:

<https://epa.oszk.hu/00000/00018>

Абонементная плата по подписке

На 1 год 4800, на 1 квартал 1200 форинтов

Распространяет

Коммерческий и Логистический Центр А/О
Венгерская Почта

Подписка за границей

В Бюро подписки на газеты

Hírlapterjesztési Központ

1. Orczy tér Budapest H-1089 Венгрия

Почтовый адрес: H-1900 Budapest,

e-mail: hirlapelofizetes@posta.hu

E számunk tartalmából

„A tanulmány másik fontos megállapítása a példaegységre, a császári-királyi 34. gyalogezredre vonatkozik. Az ezrednek két zászlóalja a kezdetektől fogva aktívan harcolt a franciák ellen, és bár 1797-ben Mantovában fogságba esett, a kapitulációs okmány értelmében szabadon engedték őket. Az alezredesi zászlóalj végig Galíciában állomásozott, a 4. zászlóalj a hadkiegészítési körzetben maradt, csak 1797 elején vezényelték a hadszíntérre, de harcselekményekben nem vett részt. Az ezred a gránátososztály nélkül 1792 áprilisának végén összesen 2839 katonából állt (tulajdonosi és ezredesi zászlóalj: 1658 fő, alezredesi zászlóalj: 751 fő, 4. zászlóalj: 430 fő). A háború időtartama alatt az ezred 4800–5000 fő közötti újoncot kapott, 1600 katona meghalt, 800 elszökött, 300 eltűnt, 1000 fogságba esett. A háború végén az ezred 3668 főt (tulajdonosi, ezredesi, 4. zászlóalj: 2156 fő, alezredesi zászlóalj: 1201 fő, tartalékosztály: 311 fő), egy hónappal később, 1797 novemberének végén 3929 főt (tulajdonosi, ezredesi, 4. zászlóalj: 2320 fő, alezredesi zászlóalj: 1212 fő, tartalékosztály: 397 fő) számlált. A veszteség tehát bőven meghaladja az ezred háború kezdetén regisztrált létszámát. Az ezred veszteségeit összességében jelentősnek nevezhetjük, viszont az emberéletben esett közvetlen kár ennek csupán a felénél valamivel kisebb részét teszi ki.”

(Nagy-L. István)

„Nem tudjuk, hogy Bercsényi pontosan milyen utasítást adott Károlyi számára, valószínűleg többféle lehetőség számbavetele után rábízta, hogy az adott körülmények figyelembevételével Forgáchhoz csatlakozik-e, vagy ismét egy Bécs alatti diverzióval próbálja magára vonni Heister főszeregét. Károlyi valószínűleg június 7-én kelt át a Dunán, vélhetően Somorjánál, és úgy tűnik, Németjárfalun át Lajtakörtvélyesre vonult. Körtvélyesről (8-án?) levélben tudósította Bercsényit egy császári postaszállítmány elfogásáról, valamint arról, hogy Bécs alá indul portyázni. 9-én délután érkezett Schwechatra, nagy riadalmat okozva az éppen Lipót császár 65. születésnapját ünneplő császárvárosban. A délelőtt még nyugalomban telt el, a császár a külföldi követek gratulációit fogadta, dél körül azonban megismétlődtek a harmadfél hónappal korábbi események: menekültek lepték el Bécs utcáit és hírül hozták a lázadók támadását, több falu felégetését és kirablását, a lakosok bántalmazását és legyilkolását.

A kurucok ezúttal a császári vadaskertbe (Neugebäude) is betörték, ahol ritka, értékes nagyvadakat mészároltak le. A hírlapi tudósítások szerint a nőstény oroszlán mellett az egyik tigrist és a török szultán ajándékként 1700-ban érkezett két leopárdot (vagy inkább gepárdot) pusztították el, a hím oroszlán azonban sebesülten elmenekült, és megmaradt a fehér sas és több más ragadozó madár is.”

(Mészáros Kálmán – Tuza Csilla)

917700174654084

23003